

tej obliki in sicer manjše naselbine kot pike, večja mesta kot krogi.

Vsakovrstne meje zaznamujemo s pikami in črtami, močnejšimi in slabejšimi v različnih sestavah.

Otroci bodo sami izprevideli, kako važna so občila za promet in blagostanje dežel. Razvideli bodo, da mora biti ljudstvo bolj gosto naseljeno v takih krajih, kjer je mnogo tovarnic rudnikov, kateri dajo več zaslužka. V goratih krajih, kjer ni takih tovarnic, bodo pa našli bolj redko prebivalstvo itd.

Že prej se je omenilo, da mora biti pri čitanji zemljevidov podlaga šolskega okolišča načrt ali zemljevid ter če le mogoče tudi okoliša kalup. Otroci morajo dobro poznati šolski okoliš z gorami in dolinami, z rekami in potoki, nadalje gledé prebi-

valcev, občil, živalij, rastlin in kamenja, cerkva, šole in drugih zavodov in naprav. Kar leži izven šolskega okolišča, otroci že manj poznajo iz svojega opazovanja. — Na šolskega okraja zemljevidu bode treba že večkrat v duhu prepotovati kako cesto; učenci bodo čitali iz tega zemljevida, skozi katera mesta, trge in vasi potujemo; katera gore, reke, potoki, gradovi, pota in sploh občila so na tej in oni strani ceste. Tudi se morajo učenci dobro zavedati gledé stranij nebá ter sposobni biti vsako daljavo zmeriti na zemljevidu. Pri tem načinu pouka je učenec vedno delaven; kajti on mora vse, kar mu ponuja zemljevid, iz tega sam najti. Zraven tega si pa še pridobi učenec neko spretnost in gotovost v čitanji zemljevidov.

Prof. Fr. Orožen — Ljubljana.

O sestavi podrobnega učnega načrta.*)

(Govoril pri društvenem zborovanji L. Letnar mes. malega travna 1890.)

Glasil sem se pri zadnjem zborovanji, da spregovorim danes nekaj o sestavi podrobnega učnega načrta, ker sem ravno jaz dal največ povoda, da se to prevažno delo pričanja v nas zvrševati. V dolžnost sem si to štel; a nikakor nočem s to razpravo trditi, da le jaz pravo mislim, še manj, da bi hotel Vam to ali ono pot predpisovati, marveč namen mi je vzbuditi pomisli o jednostavni sestavi na podlagi vzgleda, katerega Vam hočem podati in pojasniti ter tako pokazati pot, po katerem bi bilo skupno delovanje možno.

Ker bode to delo produkt skupnega našega delovanja, mora biti vendar kolikor moč temeljito, potem bode imelo kaj cene. Ko sem izročil zapisnik naše lanske

okrajne učit. konferencije sl. c. kr. okr. š. svetu, da ga odpošlje vis. c. kr. deželnemu š. svetu, omenil je velečenjeni g. glavar: Podrobni načrt toraj mislite sestaviti. Dobro! a skrbite, da ga izdelate v resnici dobro, če se tudi leta dolgo ž njim trudite! Ako je našej š. oblasti mar do tega, kako bodedo to nalogo rešili, koliko bolj mora biti nam vsem na tem, da bode naše delo kaj vredno, da bode pripoznano.

Po zadnji okr. konferenciji, pri kateri smo soglasno sklenili lotiti se tega dela že v tek. letu, premišljeval sem premnogokrat sam, a tudi občevaje s sodrugí, kako bi se ta zadača sigurneje, po krajšem a zanesljivem načinu rešiti mogla ter končno spoznal, ozirajoč se na svoj načrt, na tednik in lastno skušnjo, da je jedino koncentracija učne tvarine pravi način izdelovanju.

Kaj hočemo pravo za pravo, bi morda še danes kateri g. tovarišev vprašal? Na

*) V l. št. objavljeno naznanilo, da bode poročevalec pričel »Podrobni učni načrt za jednorazrednice« ni pravo, ker je bil namenjen pričeti le govor o sestavi podrobnih načrtov sploh in ga pojasniti z načrtom v prilogah.

to odgovarjam: Napredovati v naših učnih vspehih! Saj se trudimo dan za dnem le za to! Kdo bi torej ne hotel iskati tega, po čemur vedno hrepeni? In kaj so naši vspehi? Naš ponos! Učitelj naj zgubi stanovski ponos, kaj je potem? — Odgovor Vam samim prepuščam. In bolj kot kdaj nam je treba ravno v tej dobi bodriti drug družega, netiti ponos celo v ponosnem. Vsi veste, kakšna je doba naša, pa naj bi se še pozitivno moglo reči, da nam ni mar dvigniti svojega stanovskega stališča, da nam ni mar naloge svoje v vsem obsegu zvrševati, ne vem s kakim pogumom oglasil bi se učitelj pred svetom? — A ker je nasprotno, ker se zaveda dolžnostij svojih, brani tudi ponosno stališče svoje. „Pomagaj si sam, i Bog ti bode pomagal!“

Slavni Dinter se je trudil — kakor sam piše v svojem životopisu — polnih 10 let z vsakdanjo preparacijo in tako dosegel v vspehih nekaj tako gotovega, da se je potem prav lahko ravnal po tistej pripravi. Rešil se je dvomov ter postal na veke slaven pedagog. Pa, gospoda! ne mislim tako visoko, da bomo potem tudi mi kaj jednacega postali, marveč želja moja je, obvarovati nas s tem delovanjem, ako mogoče, vsacega nespametnega eksperimentiranja in pripraviti nam nekaj pomoček, prilastiti si vsaj v nekoliki meri učiteljske spretnosti. Ako manjka te, utegne priti učitelj nevedé kdaj v položaj, v katerem je našel nekoč nadzornik učitelja zasilne šole. Pri računstvu spomnil je sam, naj bi izvajal nekaj vporab na pamet. Pričel je, a že po drugem vprašanji „kapituliral“, rekoč: „Brez knjige mi ne pojde!“ Marsikdo izmed nas se morebiti nahaja časi tudi v takem položaji celo po večletni praksi. Pa, kar se zasilnemu učitelju ne sme in ne more zameriti, to se nam, ki smo za ta stan šolani, lahko šteje v greh.

Ako se temeljito pečamo z nalogo našo, zagotovim Vas, da nam je napredek gotov. Ne bode se nam bati, da bi prišli v zadrego pred nepristransko in ostro kritikujočo mladino. Ne bode se nam bati

zamude pri pouku zaradi slabega vremena v zimskih mesecih in družinske skrbi, katere so časi zelo zelo velike, ne bodo mogle v toliki meri ovirati našega delovanja v šoli, kakor ga morda sedaj. Ko bi o koristi bili dvomili, kojo nam bode donášalo to delo, pač ne bi bili te naloge jednoglasno sprejeli.

Kaj je naša naloga? Po mojih mislih ta, da razdelimo tvarino novega učnega črteža (Lehrplan-a) nadrobno z ozirom na množino tvarine in na odmerjeni čas. Ako imam zarisan obot hišnega poslopja, v katerem mi je zarisati kuhinjo, pa ne poznam velikosti drugih hišnih prostorov in njihove razvrstitve, kako naj to prav učinim, da mi pri drugih prostorih ne bode prostora primanjkovalo ali ostajalo? Tako nemožno je učitelju učnemu smotru primerno in prav poučevati, ako si odmenja tvarino teden za tednom brez ozira na nje množino, nje kakovost in čas, ki mu je na razpolago. „ . . . . Wer mit Verstand zum Ziele strebt, verfährt nach festem Plane.“ — Rešiti nam je tedaj vprašanji: Koliko tvarine in katero v določenem nam času?

Dasi ima šolsko leto 46 tednov, vendar se jih more šteti le 40, ker ga že Božič in Velikanoč skrajšata za dva tedna; vrhu tega se v vsakem četrletji porabi 1 teden za klasifikacijo in ponavljanje. Po postavnih določenih razdeljeno je š. leto na štiri dele, ki nam značijo štiri letne čase, torej je tudi nam deliti tvarino v novem učnem črtežu navedeno z ozirom na to delitev. Te četrtnine dele se potem na desetine: na deset tednov vsakega četrletja. V ta namen se pripravi pet pol (Glej priloge.): A, za zemljepis in zgodovino, B, za prirodoznanstvo, C, za slovnico in spisne vaje, D, za lepomis in risanje in E, za petje in telovadbo. Učna tvarina se zbira za vsako četrletje, za vsak predmet (računstvo izvzemši) posebej, pričeniši z realijami. Ko sta poli za realije za jedno četrletje napolnjeni, priredi se pola C s posebnim ozirom na poli A in B; za tem sledita poli D in E. Pri tem sestavljanji je kolikor možno paziti na kon-

centracijo, tako, da dobimo četrletja posameznih predmetov zlagajoč tedniške slike, ki kažejo stvarino premišljeno v jednoto zbrano. Vsaka teh jednot bodi kakor umetno napravljena jed, lahko prebavljiva in ne otežujoča; pripravlja se torej toliko stvarine, kolikor se je na istej šoli v resnici vzeti more, a ne toliko, kolikor je „Lehrplan“ predpisuje. Pokazala se nam bode diferencija, katero nam je vsakemu po svoji moči in svojih razmerah leto za letom zravnavati, ter se tako zahtevanemu smotru bližati. Najprej nam je treba spoznati kaj in koliko nam še manjka.

Dovoljujem si po omenjenem načinu sestavljeni učni načrt za 2. oddelek dvo-razrednice pokazati v prilogah.*)

Preden bodete za prvi teden sestavili načrt, spoznali bodete, da se je takoj ozirati na stvarino celega leta in ne le samo na

*) Takšen načrt mi pa ne bode dolgo zadostoval, kajti kolikor bolj učenci napredujejo, toliko bolj se mi kaže potreba višjo skupino II. razr. (5. in 6. š. leto) na dva oddelka deliti, ter tudi tako načrt prirediti.

prvi teden, temveč na celo četrletje in na vseh 40 tednov. Precej težavno je to — vsaj meni je bilo, — a ko je nekaj storjenega, postane delo vedno bolj mikavno. To je kaj drugega, kakor spisovanje tednika „po navadni šegi“, dasiravno postane zopet tednik.

Vsi tako sestavljeni načrti bi se skrbno pregledali, potem bi pa skupine v bližini bivajočih učiteljev sestavile iz njih jednoten načrt za vsako kategorijo. Ta bi bil kot „normativ“, po katerem bi se v bodoče ravnali.

Ali bi ne bila že sestava tacihi načrtov silno veliko vredna vaja? „U radu je spas“, torej tovariši, na delo!

Op. p. o. r. S tem delom bavi se letos vse izprašano učiteljsko osebje našega okraja. Posamezne skupine, katerih je petero za jednorazrednice, za druge kategorije pa za vsako po jedna, zborovale bodo meseca malega travna t. l.

L. Letnar.

Statistični pregled ljudskega šolstva na Kranjskem v letu 1888/89.

I. Število ljudskih šol.

A. Javne ljudske šole.

V letu 1888/89. je bilo na Kranjskem 293 ljudskih in 1 deška meščanska šola. Ljudskih šol bilo je 176 jednorazrednih, 63 dvorazrednih, 24 trirazrednih, 26 štiri-razrednih, 3 petrazredne, 1 šestrazredna, bilo pa jih je za dečke 13, za deklice 11, za dečke in deklice 269. Razven tega je bilo še nekaj šol za silo. Pouk je bil v 61 šolah celodneven, v 206 šolah poludneven, v 27 pa deloma celo- deloma pa poludneven. Učni jezik je bil v 253 šolah slovenski, v 26 nemški, 15 šol pa je bilo utrakvističnih. V šolskem letu 1888/89.

so na Kranjskem 8 šol in 23 razredov na novo otvorili.

B. Zasebne ljudske šole.

Teh je bilo na Kranjskem 17, od katerih je 14 imelo pravico javnosti. Deške šole so bile 4, dekliških 11, za dečke in deklice pa 2. Učni jezik je bil na 7 šolah slovenski, na 9 šolah nemški, jedna šola je bila utrakvistična.

II. Šolsko obiskovanje.

Šolodolžnih otrok je bilo 63.611 in sicer 32.176 dečkov in 31.435 deklic. Ljudsko ali meščansko šolo je obiskovalo 49.539 otrok in sicer 25.858 dečkov in 23.681 deklic. Šole za silo je obiskovalo 1.346 otrok